

Overgenomen uit: Begijnhofkrant 49 (2015) 1

Begijnen en Heiligen

Hugo Vanden Bossche

De devotie van de begijnen richtte zich vooral op drie aspecten van de Christusfiguur:

Christus als kind (zie het gekleed beeldje van het Jezuskind in het Begijnhofmuseum),

Christus als hemelse bruidegom (het verlangen naar mystieke eenwording met de Verlosser)

en de lijdende Christus die op de ereplaats stond. Onder de verscheidene vormen van

Christusdevotie stond bij de begijnen de godsvrucht tot het sacrament van de Eucharistie onbetwistbaar aan de spits.

Daarnaast was er op de begijnhoven een levendige verering van de heilige Maagd Maria.

Maria's cultus concentreerde zich vooral op O.-L.-Vrouw van Smarten, de *Mater Dolorosa*

(zie BK nr.48). Ook de verering van Maria met het kind Jezus was al in de Middeleeuwen

populair en dit werd onder invloed van de Contrareformatie nog versterkt. Een aantal

begijnhoven en/of begijnhofkerken zijn toegewijd aan de heilige Maagd. Ondermeer was het

Groot Begijnhof in Brussel toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw ten Wijngaard (zie BK nr.46).

en van het Gentse Klein Begijnhof en kerk was O.L.-Vrouw de patroonheilige.

De Heilige Anna of Moeder Anna, volgens de christelijke traditie de moeder van de Maagd

Maria, komt men op heel wat begijnhoven tegen. Vanaf het einde van de 15^{de} eeuw werd de

H. Familie dikwijls voorgesteld als bestaande uit de H. Anna, H. Maria en het kind Jezus.

Deze familie werd traditioneel voorgesteld als 'Anna te Drieën'. Dit wordt verder besproken in deze *Begijnhofkrant* (zie pagina's 12-13).

Omdat zij evenals Ons -Lieve-Vrouw het lijden van Christus heeft meegemaakt was de

boetvaardige zondares de H. Maria Magdalena eveneens zeer geliefd. Haar beeltenis vinden

we zoals in Turnhout op veel begijnhoven. Zij is de patrones van de kapel van het Klein

begijnhof van Mechelen.

De H. Catharina van Alexandrië is één van de belangrijkste heiligen die op de begijnhoven

vereerd werden. Zij was de patrones van de begijnhoven en /of begijnenkerken in Aalst,

Antwerpen, Diest, Hasselt, Herentals, Mechelen (Groot Begijnhof, samen met de St.-Alexis)

en Tongeren. Deze heilige was mogelijk de patrones van het Turnhoutse begijnhof, dit wordt

echter in de beschikbare documenten niet vermeld. De eerste kapelanij die op het begijnhof

werd gesticht was wel deze van O. L. Vrouw en Sint-Catharina.

Het oud begijnhof van Gent, het Groot Begijnhof in Sint-Amandsberg, het begijnhof van

Kortrijk en de kerk van het Brugse Begijnhof Ten Wijngaerde waren toegewijd aan de H.

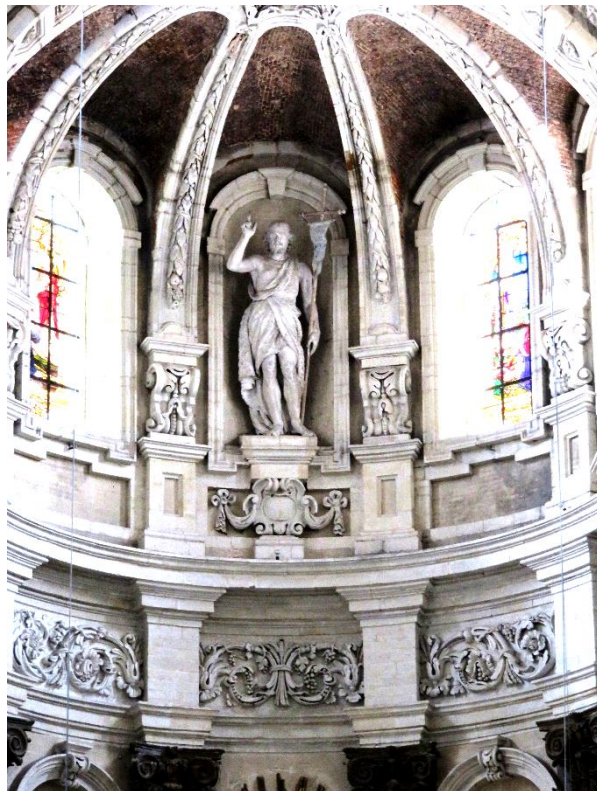
Elizabeth van Hongarije/Thüringen, de patrones van godshuizen en hospitalen zoals het

Turnhoutse ziekenhuis.

In de H. Kruiskerk van het Turnhoutse begijnhof staat een beeld van de H. Maagd Agnes (Walter Pompe), de patrones van de wevers en dus ook van de begijnen. Zij is de patrones van begijnhofkerk in Sint-Truiden.

Vanaf de 17^{de} eeuw nam de H. Begga een belangrijker plaats in dan de eerste patroonheiligen. In de Sint-Margaretakerk van het Liers begijnhof stelt het altaarstuk van Jan Quellinus de verschijning van de gekruisigde Christus aan Sint-Begga voor. Kerk- en begijnhofpatrones, Sint-Margareta moet zich tevredenstellen met een schilderij boven een zijaltaar. In Turnhout heeft de H. Begga vanaf de 17^{de} eeuw mogelijk de plaats ingenomen van de H. Catharina als patrones van het begijnhof.

Naast de vermelde vrouwelijke heiligen werden slechts een paar mannelijke heiligen als patroonheilige gekozen. De reeds vermelde St.-Alexis is de patroonheilige van het begijnhof van Dendermonde, het patronaat van de kerk (kapel) moest hij delen met de H. Agatha. Hoewel beelden van de apostelen Petrus, Jacobus, Paulus en Johannes in vele begijnhofkerken staan is alleen Sint- Jan Evangelist patroonheilige. In Hoogstraten is hij dit samen met de H. Begga.



Apsis met in de nis het beeld van Sint-Jan-de-Doper (Sint-Jan-de-Doperkerk, Brussel). Dit beeld werd in 1840 door de in Turnhout geboren Augustin Feyens gebeeldhouwd.

Belangrijk bij de heiligenverering van de begijnen was Johannes (Jan) de Doper, de voorloper en wegbereider van de Messias. Op het Groot Begijnhof van Leuven (BK nr.48), het St.-Catharina en St.-Alexis begijnhof van Mechelen en op het Groot Begijnhof van Brussel was hij de patroon van de kerk. De Brusselse Begijnhofkerk Sint-Jan-de-Doper wordt uitvoerig in deze *Begijnhofkrant* besproken (zie pagina's 2-7).

Hugo Vanden Bossche

Voorzitter De Vrienden van het Begijnhof van Turnhout

Begijnenstraat 42 bus 4

2300 Turnhout

Tel. 014414533

E-mail: hugo.vdbossche@skynet.be

Literatuur

Coekelberghs D., Loze P. *et al.* (1980) *L'Église Saint-Jean-Baptiste au Béguinage à Bruxelles et son Mobilier*, Ministère de la Communauté Française, Institut Royal du Patrimoine Artistique.

Heirman M. (2001) *Langs Vlaamse Begijnhoven..* Davidsfonds, Leuven

Trooskens M.(1994) *Begijnen in de moderne en hedendaagse tijden.* In: *Begijnen en Begijnhoven.*

Dossier bij de tentoonstelling *Begijnen en begijnhoven in Antwerpen en Brabant*, Algemeen Rijksarchief, Brussel..

Van Aerschot S. & Heirman M. (2002) *Vlaamse Begijnhoven Werelderfgoed.* 2^{de} druk, Davidsfonds, Leuven.

Vanden Bossche H. (2013) *Begijnen, Begijnhoven en het Begijnhof van Turnhout.* vzw De Vrienden van het Begijnhof/Brepols Publishers, Turnhout.